

בטיחות בדרכים

הירידה המדהימה במספר הרוגים בנובמבר 2016, והיכולת להתמיד בכך.

ד"ר יעקב שיינין, 4 בדצמבר 2016

מבוא וסיכום

חודש נובמבר 2016 היה חודש יוצא דופן לטובה בבטיחות בדרכים. בחודש זה נהרגו "רק" 16 בני-אדם בתאונות דרכים. זאת לעומת ממוצע חודשי של 30 הרוגים לחודש, ב 24 החודשים האחרונים, ולעומת ממוצע חודשי של 27 בני אדם שנהרגו בחודשי נובמבר בשלוש השנים האחרונות. ניתוח המצב מביא למסקנה חד משמעית: אפשר לרדת משמעותית במספר הרוגים, כבר עכשיו! **במקום 360 הרוגים לשנה, אפשר לרדת אל מתחת ל- 300 הרוגים כבר בשנת 2017.**

סטטיסטיקה (בסיסית)

על פי 24 החודשים האחרונים (דצמבר 2014 - נובמבר 2016), מספר הרוגים הממוצע לחודש הוא 30, וסטיית התקן היא 6.2 (סטייה של 21% מהממוצע לכל כיוון). שתי סטיות תקן, 12.4 הרוגים, משמעותן כי ב-95% מהמקרים, הטווח החודשי של הרוגים ("רווח בר סמך") אשר הינו חלק מאותה התנהגות שמשקף המדגם לעיל, היינו: **17-42** הרוגים לחודש. כלומר, הירידה ל-16 הרוגים היא קצת מעבר ל"גבול התחתון", המאפשר לראות בהתנהגות חודש נובמבר 2016 את ההתנהגות הרגילה של 24 החודשים האחרונים. נציין, שבמדגם זה חלק מההבדלים בין חודש לחודש הוא תוצאה של השפעה עונתית, ולכן סטיית התקן היא גדולה יחסית. בחודש נובמבר בממוצע, נהרגים רק כ- 90% מממוצע הרוגים החודשי (השפעה עונתית). כלומר, הצפי לחודש נובמבר הוא ל- 27 הרוגים.

אולם בנובמבר 2016 היו שני מאורעות מהותיים חריגים, והם מאפשרים להבין את החריגה לטובה שהייתה מעבר למושג הכללי של "סטייה סטטיסטית". שני האירועים היו: **מיעוט ימי הגשם, ו- 6 ימים של השריפות הגדולות.** כפי שיוסבר בהמשך, שני אירועים אלו מסבירים ירידה חד פעמית של כ- 10 הרוגים בהשוואה לחודש נובמבר ממוצע. לצערי, כיוון שלא נעשה דבר לשינוי המגמה, כבר עכשיו בחודש דצמבר השנה, אנו צפויים לחזור לממוצע של 27 - 32 הרוגים, ושנת 2016 צפויה להסתיים עם כ- **360** הרוגים.

אפקט הגשם

בחודש נובמבר ממוצע יש כ- 7.5 ימי גשם. חודש נובמבר 2016 היה חריג, עם יום גשם אחד בלבד בכל החודש (ב-01/11). מעבודת מחקר שלי מלפני כשנתיים וחצי, עת הייתי יו"ר **הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים** (ראו מסמך מצורף), עלה שביום גשם ממוצע נהרג 0.9 אדם כתוצאה משפעת הגשם. לכן בחודש נובמבר 2016 ניתן להסביר כי היו 6 הרוגים פחות מהממוצע, בשל מיעוט ימי הגשם יחסית לצפוי.

אפקט השריפות

בחודש נובמבר 2016 "בערה המדינה". במשך 6 ימים, מה-22/11 ועד ה-27/11, היו שריפות בכל המדינה ולא נהרג אף אדם בתאונות דרכים. זאת לעומת ממוצע של כ-0.7 הרוגים ליום ללא גשם בנובמבר. כלומר בימי השריפה ניצלו בממוצע 4 בני אדם ממוות מתאונות דרכים. מזל? לא סביר!
סה"כ נחסכו 10 הרוגים (4+6) בחודש נובמבר הנוכחי, בהשוואה לממוצע של 27 הרוגים בחודש נובמבר ממוצע.

אולם מה הקשר בין השריפות לבין ההרוגים בתאונות דרכים? להערכתי, **יש קשר חזק וישיר** בשני מרכיבים מרכזיים: נוכחות משטרתית מאסיבית של ניידות בכבישים, ותודעה של מצב חירום לאומי.

ברור וידוע שנוכחות של ניידות משטרה בכל כבישי ישראל מונעת תאונות דרכים, ובעיקר תאונות דרכים חמורות. הערכה היא שבימי השריפה היו בין פי 2 לבין פי 3 ניידות משטרה גלויות בכבישים, בהשוואה ל-24 החודשים האחרונים. לניידות אלו הייתה השפעה מהותית ביותר על הנהיגה המרוסנת בכבישי ישראל.

התוכנית הלאומית לבטיחות בדרכים (**וועדת שיינין**, משנת 2005) **קבעה** ש 450 ניידות צריכות להיות בכבישים בכל רגע נתון, הממשלה והכנסת קיבלו בזמנו קביעה זו, אבל המצב בפועל הוא של פחות מ 100 ניידות משטרה מסיירות בכבישי ישראל.

הלקח השני הוא, שמצב חירום לאומי כנראה גם **מבליט ומחדד** לנהג/נהגת את המודעות לסכנות הרבות שבנהיגה, ומכניס "למסגרת" את העובדה הידועה "**שעדיף לאבד רגע בחיים, מאשר את החיים ברגע**". אבל גם בהיעדר מצב חירום לאומי, כמו בזמן נפילות טילים או שריפות, ניתן לקבל את ההשפעה הזו, אם לכל ילדי ישראל יוקנו, כבר בילדותם בבתי הספר, ההרגלים הנכונים לנהיגה ובטיחות, באמצעות הוספת מקצוע לבגרות חיצונית: "**תורת הנהיגה והבטיחות בדרכים**". כל תלמיד העובר מבחן בגרות זה יהיה פטור ממבחן עיוני לקבלת רישיון נהיגה וכך לא יהיה כל נטל נוסף על התלמיד.

ובינתיים, במטרה לפצות בחלקו על מחדל של 20 שנה במערכת החינוך, חובה לצאת עם "**מסע הסברה אינטנסיבי**" בתקשורת, במקומות העבודה, בכל מוסדות החינוך וההשכלה, שעיקרו הסכנות שבנהיגה והקלות היחסית בה ניתן בישראל של היום להימנע מתאונות דרכים.

מבט לשנת 2017

להערכת, בסכום שנתי של 50 מיליון ₪ שיינתן למערכת החינוך ("כסף צבוע") ניתן יהיה ללמד את מקצוע "תורת הנהיגה והבטיחות בדרכים" ברמה גבוהה ולהכניס **מבחן בגרות חיצוני** לכיתות יא'. במקביל, יש להקצות עוד 80 מיליון ₪ לשנה למימון מסע הסברה אינטנסיבי, מתוכנן ויעיל במגוון רחב של ערוצים. בנוסף יש להקציב לאגף התנועה ("כסף צבוע") של משטרת ישראל עוד 120 מיליון ₪ לצורך הפעלת 450 ניידות, עם 1,000 סטודנטים שוטרי תנועה במשרות חלקיות (לא שוטרי קבע!) במהלך כל היממה.

אם הדבר יעשה עכשיו, ויהיה חלק מתקציב המדינה לשנת 2017, נוכל לחסוך מעל 60 הרוגים **כבר** בשנת 2017 (ירידה של 17%). הגוף המופקד על הבטיחות בדרכים ושצריך להיות האחראי, הן על התקציב והן על היישום בפועל, הוא "**הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים**" שחייבת לקבל בחוק **סמכויות** ברורות בהחלטות על ההקצאות, לחייב ולוודא ביצוע יעיל, ולא להיות צינור להעברת כספים ללא כל סמכויות בחוק.

להערכתי המקצועית (ככלכלן בעל ניסיון של 40 שנה ומומחה לכלכלת ישראל ולבטיחות בדרכים), החיסכון בנזקי תאונות הדרכים בשנת 2017 יהיה מעל 10%, כלומר חיסכון של מעל 1 מיליארד ₪ למשק.

לכן אני קורא לכל 120 חברי **כנסת ישראל**: השקיעו עכשיו לפחות עוד 250 מיליון ₪ בניידות תנועה, בחינוך ובהסברה. "הפירות" שכל תושבי ישראל יקבלו בגין השקעה זו הינן מעל 1,000 מיליון ₪ לשנה של החיסכון בנזקי תאונות הדרכים. וגם אם אני טועה ואפילו ב-50%, עדיין זה כדאי כלכלית יותר מכל הפרויקטים שעומדים לאשר בתקציב המדינה. על פי "**התכנית הלאומית לבטיחות בדרכים**" שאושרה בממשלה ובכנסת, תקציב **הרשות** צריך היה להיות 660 מיליון ₪, במחירי 2017, ולא כ-220 מיליון ₪ המתוקצבים כיום לשנת 2017.

נזכור תמיד שאסון תאונות הדרכים יכול לקרות לכל אחד מאתנו: ימין, שמאל, מרכז, ערבי, חרדי, דתי לאומי, ואחר. כיוון שההשקעה בבטיחות בדרכים היא השקעה כלכלית טהורה, לא צריך להיות לגביה מגבלת תקציב. בנוסף, **כבונס** ללא עלות תקציבית, השקעה זו גם תציל חיים, תמנע סבל, צער, ושכול!

אסור להסכים לשום קומביניציה. חייבת להיות הקצאה מפורשת לכך בתקציב 2017.